

महाराष्ट्र राज्य अपंग कल्याण कृती आराखडा-२००१
अंमलबजावणी करण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग,
परिपत्रक क्रमांक संकीर्ण १०/२००२/१५३/प्र.क्र.१९/नवि-२७
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२ दिनांक :- २२/३/२००२

परिपत्रक

अपंग व्यक्ती (समान संधी, हक्कांचे संरक्षण व संपूर्ण सहभाग) अधिनियम १९९५ हा फेब्रुवारी, १९९६ पासून अंमलात आलेला आहे. या कायद्यातील तरतुदींची प्रभावीरित्या अंमलबजावणी करण्यासाठी एक सर्व समावेशक असा विविध मंत्रालयीन विभागांशी विचारविनिमय करून सामाजिक न्याय विभागाने "महाराष्ट्र राज्य अपंग कल्याण कृती आराखडा २००१" तयार केला असून त्यास शासनाने मान्यता दिली आहे. सदर कृती आराखड्याचा कालावधी ५ वर्षांचा ठरविण्यांत आला असून तो १० व्या पंचवार्षिक योजनेंतर्गत सन २००२-२००६ या कालावधीत प्रामुख्याने राबविण्यांत येणार आहे. महाराष्ट्र अपंग कल्याण कृती आराखडा-२००१ मध्ये विभागाशी संबंधीत पुढील मुद्द्यासंदर्भात नगरपरिषदा/महानगरपालिका व नगरपंचायतींना पुढील प्रमाणे सूचना देण्यांत येत आहेत --

(१) रोजगार व स्वयंरोजगार विषयक उपाययोजना :

नगरपरिषदा/महानगरपालिका व नगरपंचायतींनी त्यांच्या आस्थापनेवरील नियुक्त अपंगांच्या आरक्षणा संदर्भातील माहिती विहित पद्धतीने स्वतंत्र नोंदवहीत नोंदविण्यात यावी. अपंग व्यक्ती काम करीत असलेल्या ठिकाणी योग्य ती दक्षता घेण्याची व सुरक्षिततेच्या वातावरणाची निर्मिती करण्याबाबत उपाययोजना करण्यात यावी. नगरपालिका/महानगरपालिका व नगरपंचायतींच्या योजनेमध्ये तसेच केंद्र शासनाच्या योजना, दारिद्र्य निर्मूलन योजना या अंतर्गत किमान ३ टक्के लाभार्थी हे अपंग असतील, याबाबत दक्षता घेण्यात यावी. शासन व स्थानिक स्वराज्य संस्थांमार्फत अपंग व्यक्तींना नोकरी देण्याच्या उद्देशाने एकूण नोकर भरतीपैकी किमान ५ टक्के अपंग व्यक्तींना रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देण्याकरिता प्रोत्साहनात्मक योजना राबविण्यांत याव्यात.

(२) स्वयं जवळी रोजगार योजना :

अपंग व्यक्तीचे Community Based Rehabilitation होण्याच्या दृष्टीने अपंग व्यक्तीकरिता स्वयं सहाय्यता गट स्थापन करण्यांत यावेत. तसेच नगरपालिका/ महानगरपालिका व नगरपंचायतींनी खर्च योग्य निधीपैकी ३ टक्के निधी अपंग व्यक्तींच्या कल्याण व पुनर्वसनाकरिता राखून ठेवण्याबाबत कार्यवाही

करावी. त्याचबरोबर व्यक्तीगत लाभांच्या योजनांमध्ये एकूण लाभार्थ्यांपैकी ३ टक्के लाभार्थी अपंग असतील याची दक्षता घ्यावी. याबाबत अपंग व्यक्तींना विशेष प्राधान्य देण्यात यावे. त्याचबरोबर नगरपालिका, महानगरपालिका, नगरपंचायती यांच्यामार्फत स्वयंरोजगाराच्या योजना राबविण्यांत याव्यात. उदा:- स्टॉल देणे इ.

(३) माहिती व जनसंपर्क विषयक बाबी :

नगरपरिषदा/महानगरपालिका व नगरपंचायतीतील अपंग व्यक्तीसाठी अडथळा विरहित वातावरणाचा, पुस्तिका, मेळावे, शिबीरे, लोककथा, संगीत, सांस्कृतिक कार्यक्रम इत्यादि माध्यमांद्वारे प्रचार व प्रसार करण्याबाबत उपाययोजना करण्यांत यावी.

राज्यातील नगरपरिषदा, महानगरपालिका व नगरपंचायतींनी वरील सूचनांच्या अनुषंगाने केलेल्या प्रस्तावाची माहिती शासनास अवगत करावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(र. ग. पवार)

महाराष्ट्र शासनाचे

उपसचिव प्रति,

आयुक्त, सर्व महानगरपालिका,
संचालक, नगरपालिका प्रशासन संचालनालय,
मुख्याधिकारी, सर्व नगरपरिषदा,
संचालक, नगररचना, महाराष्ट्र राज्य. पुणे,
विभागातील सर्व कार्यासने,
निवडनस्ती (कार्यासन क्र. २७)